

**Informacione tehnologije i nasilje nad
decom :
Minimalizovati rizike i povećati
potencijal**

Predrag Skundric

- **Zaštita dece na Internetu podrazumeva fizičku, psihičku i moralnu bezbednost maloletnih lica tokom obavljanja svakodnevnih aktivnosti na Internetu (surfovanje, četovanje, korišćenje društveno-socijalnih mreža, online igrice). Cilj je zaštititi decu od neprimerenih sadržaja, negativnih efekata korišćenja Interneta i podići nivo svesti i znanja o tome na koji način virtuelna stvarnost utiče na decu i dokle smeju da se upuštaju u digitalni svet, a da to bude bezbedno i bez posledica.**

- Zloupotreba Interneta se ne odnosi samo na najčešću asocijaciju koja se javlja u vezi sa ovim terminom - pornografiju, već se odnosi i na veb-sajtove sa štetnom tematikom – poput samoubistava, anoreksije, otmica, nacizma, droge, religija, itd. Sajtovi sa „korisnim“ savetima i nekredibilnim tekstovima, takođe su veoma opasni, utoliko više što ne privlače veliku pažnju ali umnogome utiču na maloletnike, što dovodi do posledica koje se kreću u rasponu od fizičkih povreda do bolesti, pa čak i smrti.

Na Internetu postoji nekoliko hiljada organizacija koje se bave nekim od mnogobrojnih načina iskorišćavanja dece. Veliki broj tih organizacija legalno su prijavljena preduzeća, humanitarne ili nevladine organizacije sa pravnim identitetom. Njihovo predstavljanje u javnosti nedvosmisleno upućuje na službe za pružanje raznih vrsta pomoći, počev od humanitarnih materijalnih donacija, preko psihološke pomoći ugroženim grupama (deci razvedenih roditelja, deci sa lošim materijalnim i socijalnim statusom, itd.), pa sve do poslovnih ponuda sa dobrim i sigurnim zaradama.

Ispod "šarenog plašta" primamljivih mogućnosti za bolji život najčešće se kriju ciljevi trafikinga, prostitucije, raznih vrsta krađa i drugih načina iskorišćavanja žrtava. S druge strane, postoje anonimni sajtovi iza kojih stoje kriminalističke grupe koje deluju potpuno ilegalno, dok u treću grupu spadaju pojedinci (psihijatrijski slučajevi) koji imaju direktan pristup žrtvi u nameri da ostvare svoje ciljeve, od kojih je na prvom mestu seksualno zlostavljanje. Zajednička osobina takvih „lovaca“ jeste njihov neverovatno "iskren" nastup, pun emocija, razumevanja i saosećanja prema potencijalnoj žrtvi

Krađa- u direktnom ili indirektnom obliku je još jedna u nizu vrsta zloupotrebe [maloletnika](#) preko [interneta](#). Na sajtovima se često nudi pomoć tipa savetovališta koje ima za cilj prepoznavanje psihološkog profila maloletnika oko kojeg se naizgled stvara [prijateljsko](#) i zaštitničko [okruženje](#). U drugim varijantama u istu svrhu moguće je iskoristiti [informacije](#) o brojevima [kreditnih kartica](#) kojima [maloletnik](#) plaća svoje učešće u nagradnim igrama.

Blud- jedan od najrasprostranjenijih oblika zloupotrebe dece. [Statistički](#) je dokazano da je svaka četvrta devojčica i svaki šesti dečak dožive neki oblik [seksualnog zlostavljanja](#). Napadi na njih uglavnom počinju druženjima na [forumima](#) i u Chat sobama, sistemom lažnog predstavljanja "lovaca". Posledice, psihološke, a neretko i fizičke prirode, na njoj ostaju trajno i kao takve, u potpunosti se podudaraju sa klasičnim [zlostavljanjem](#) ili [silovanjem](#).

Sugestija- oblik napada sa [ciljem](#) da se žrtva navede na samopovređivanje, svesno ili nesvesno. Ova vrsta napada opasna je naročito stoga što može da rezultuje teškim [bolestima](#), pa čak i [smrtnim](#) slučajevima. Lakši vidovi delovanja sugestijom na potencijalnu žrtvu, mogu se naći na sajtovima čiji sadržaji obiluju raznim vrstama [dijeta](#), telesnih vežbi i sličnih aktivnosti. Ciljnu grupu ovakvih sajtova čine u najvećoj meri devojčice [tinejdžerskog](#) uzrasta.

Vršnjačko nasilje- Vršnjačkim nasiljem putem interneta naziva se podsticanje grupne [mržnje](#), napadi na privatnost, uznemiravanje, praćenje, vređanje, nesavestan pristup štetnim sadržajima i širenje nasilnih i uvredljivih [komentara](#). Ono može uključivati još i slanje okrutnih, zlobnih, nekad i pretećih poruka, kao i kreiranje [internet](#) stranica koje sadrže priče, [crteže](#), [slike](#) i šale na račun [vršnjaka](#). Takvo [nasilje](#) odnosi se i na postavljanje [fotografija](#) vršnjaka na galerijama sajtova, uz zahtev posetiocima da ih procenjuju po određenim karakteristikama, odnosno da glasaju za [osobu](#) koja je najružnija, najnepopularnija ili [najdeblja](#) u [školi](#).

Odredbe Saveta Evrope :

- Evropska konvencija o ljudskim pravima - European Convention of Human Rights ('ECHR');
- Konvencija po pitanju zaštite pojedinaca po pitanju automatske obrade podataka - Convention for the Protection of Individuals regarding Automatic Processing of Personal Data ('Convention 108');
- Konvencija iz Budimpešte - Budapest Convention – Cybercrime Convention;
- Konvencija o zaštiti dece od seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja - Convention on Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse.

Convention 108' s human rights approach

- **purpose:** to secure for every individual the right to privacy (article 1)
- **common core principles** giving effect not only to ECHR, but to universally recognised human rights
- facilitating **harmonisation** of national legislations and free flow of information

Strengths of Convention 108

- **legally binding force**
- **universal basic principles**
- **simple and technologically-neutral language**
- **cross-cutting scope of application covering public and private sector**
- **frame for multilateral cooperation (Uruguay and Morocco)**

Recommendation CM/Rec(2014)6 on a Guide to human rights for Internet users:

- Internet is a public service;
- One of the goals of the guide is to ensure that existing human rights and fundamental freedoms apply equally offline and online;
- Regarding specifically children and young people, the recommendation and the guide recognize that a child or young person has all the rights and freedoms outlined in the guide.

Declaration, 20 Feb 2008, on protecting the dignity, security and privacy of children on the Internet:

Recalled the United Nations Convention of the Rights of the Child, and stated that other than in the context of law enforcement, there should be no lasting or permanently accessible record of the content created by children on the Internet which challenges their dignity, security and privacy or otherwise renders them vulnerable now or at a later stage in their lives.

Human rights guidelines for Internet Service Providers:

Regarding the issue of Illegal and/or harmful content and risks for children, the guidelines state that ISPs should provide information about risks of encountering or contributing to the dissemination of illegal content on the Internet as well as the risks for children of being exposed to harmful content or behaviour when they are online.

Human rights guidelines for online games providers:

Recognizes that games can be powerful tools to enhance learning, creativity and social interaction. Games designers and publishers were therefore encouraged to promote and facilitate gamers' well-being and should regularly assess and evaluate their information policies and practices, in particular regarding child safety and responsible use, while respecting fundamental rights, in particular the right to freedom of expression and the right to privacy.

Recommendation CM/Rec (2009)5 on measures to protect children against harmful content and behaviour and to promote their active participation in the new information and communications environment.

Highlighted the need to provide children with the knowledge, skills, understanding, attitudes, human rights values and behaviour necessary to participate actively in social and public life, and to act responsibly while respecting the rights of others.

- encouraging the development and use of safe spaces (**walled gardens**), as well as other tools facilitating access to websites and Internet content appropriate for children;
- promoting the further development and voluntary use of **labels** and **trustmarks** allowing parents and children to easily distinguish non harmful content from content carrying a risk of harm;
- promoting the **development** of **skills** among children, parents and educators to understand better and deal with content and behaviour that carries a risk of harm.

Recommendation CM/Rec (2008)6 on measures to promote the respect for freedom of expression and information about internet filters expressed that member states shall refrain from internet filtering for reasons other than laid down in Art. 10 par. 2 ECHR.

But regarding appropriate filtering for children and young people it highlighted that the Internet has significantly increased the amount of readily available content carrying a risk of harm, particularly for children and young people.

Stanje u Srbiji - zakonska regulativa

- ▶ Pravni sistem Republike Srbije krivično delo zlostavljanja i iskorišćavanja dece i putem Interneta reguliše ***Krivičnim zakonikom***.^[21] Član 185b Krivičnog zakonika- Iskorišćavanje računarske mreže ili kominukacije drugim tehničkim sredstvima za izvršenje krivičnih dela protiv polne slobode prema maloletnom licu navodi da izvršenje krivičnih dela *Silovanja* (član 178,stav 4), *Obljube nad nemoćnim licem* (član 189,stav 3), *Obljube nad detetom* (član 180,stav 1 I 2), *Obljube zloupotrebom službenog položaja* (član 181,stav2 I 3), *Nedozvoljenim polnim radnjama* (član 182,stav 1), *Podvođenje ili omogućavanje vršenja polnog odnosa* (član 183,stav 2), *Posredovanja u vršenju prostiucije* (član 184,stav 3), *Prikrivanje, pribavljanje i posedovanje pornograskog materijala i iskorišćavanje dece za pornografiju* (član 185, stav 2) i *Navođenje maloletnog lica na prisustvovanje polnim radnjama* (član 185a), **koristeći računarsku mrežu ili komunikaciju drugim tehničkim sredstvima** dogovori sa mloletnikom sastanak i pojavi se na dogovorenom mestu radi sastanka, kaznice se zatvorom od šest meseci do pet godina i novčanom kaznom. Ako je ovo delo učinjeno prema detetu kaznice se zatvorom od jedne do osam godina.
- ▶ Najvažnije izmene su da se po prvi put u Krivičnom zakoniku Republike Srbije kao krivično delo smatra posedovanje i pribavljanje fotografija, audio-vizuelnih zapisa ili drugih predmeta pornografske sadržine nastale iskorišćavanjem maloletnog lica
- ▶ Prema *Konvenciji o kompjuterskom kriminalu* iz 2001. godine koju je naša država ratifikovala i primenila u svom Krivičnom zakoniku i konvencijama koje se bave zaštitom prava deteta,ovaj problem stavljen je u žižu interesovanja evropske i svetske javnosti,a u pojedinim državama je proglašena prioritetom brojem jedan kada je u pitanju kompjuterski kriminal i organizovani kriminal uopšte.Kod nas se kao izvršiooci ovih krivičnih dela javljaju lica iz svih društvenih struktura,tako da ne postoji profil izvršilaca ovih krivičnih dela u tom smislu. Motivi za izvršenje ovih krivičnih dela su takođe širokog spektra i predmet su psihološkog profilisanja izvršilaca u zavisnosti od slučaja do slučaja. Jedan od relevantnih dokumenata za zastitu dece od nasilja je i *Opsti protkol za zastitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja* koji je usvojila Vlada RS.